

Слободська І.А.
старший викладач
Юридичний інститут
Національний авіаційний університет, м. Київ

ДЕЯКІ ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ РОЗПОДІЛУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

У сучасній юридичній науці широко розповсюджений стереотип, за яким можливий лише один єдино правильний і прийнятний принцип розподілу влади на три гілки: законодавчу, виконавчу та судову.

Багато хто з сучасних теоретиків забув про те, що концепція принципу розподілу державної влади полягала не у розподілі влади на окремі самостійні, незалежні одна від одної гілки чи, навіть, конкуруючі між собою, органи держави, а як триєдиний механізм, який повинен злагоджено працювати на інтереси суспільства та здійснювати взаємоконтроль і підтримувати баланс прав і обов'язків державних органів.

Окрім того, не слід забувати і про те, що зазначена концепція розподілу влади на три гілки не завжди є універсальною і не завжди відображає реальні моделі окремих державних механізмів, чи моделі життя окремих суспільств, які склалися і продовж історичного розвитку цих суспільств, що тривав протягом тисячоліть.

Можна звичайно використовувати стереотип, за яким, зазначена модель є єдино правильною прикладною моделлю функціонування та побудови органів державної влади у переважній більшості демократичних країн світу, проте, в такому випадку не можна не згадати фактичну роль засобів масової інформації, за якими у таких країнах закріпилася назва «четверта влада», не можна також не згадати і про державний устрій Ісламської республіки Іран, у якій посада президента виборна, а влада розподіляється на дві гілки: духовну і світську [1, 494-501].

Слід також зазначити, що існують держави, у яких диктатура закріплена законодавчо (деякі не конституційні монархії), які за усталеною традицією не прийнято вважати недемократичними і при цьому правителям таких країн ніхто не закидає шпигуначень у недемократичності, а рівню життя населення цих країн може позаздрити населення більшості держав, які прийнято вважати демократичними.

У цьому плані також не можна не згадати і про таку державу (переважна кількість вітчизняних юристів та політологів вважає її лише державоподібним угрупованням) як Ватикан, у якій глава держави, поєднує як світську, так і духовну владу, що є ознакою східної деспотії.

Не можемо також не згадати і про те, що у багатьох (у тому числі й у тих, які прийнято вважати демократичними) державах світу політика поєднується зі злочинністю, яка бере участь у здійсненні владних повноважень; існують добре організовані і профінансовані групи тиску на владу, які забезпечують реалізацію інтересів окремих фінансових груп під виглядом захисту прав та законних інтересів окремих соціальних груп, чи, навіть, усього суспільства; проводяться демократичні вибори, на яких більшість виборює сила, яка представляє лише інтереси великого капіталу.

Насамкінець не зможемо не згадати і про те, що китайські політологи розрізняють сім гілок влади, а в Україні (окрім судової, законодавчої та виконавчої гілок влади) діють ще інститут президентства та органи місцевого самоврядування, що передбачає існування носіїв владних повноважень, які досить проблематично віднести до будь-якої з офіційно визнаних сучасною юридичною наукою гілок влади.

Водночас спостереження за практикою сучасних взаємовідносин між вищими органами державної влади дають можливість констатувати невтішну наявність конфронтаційних тенденцій та неузгодженість у діяльності різних ланок державного апарату. Це зайвий раз підкреслює потребу у теоретичному осмисленні раціонального розподілу владних повноважень між державними інституціями у зв'язуванні чинників, спрямованих на подолання протиріч між володарюючими суб'єктами.

Недалеке минуле України як одного із територіальних суб'єктів Союзу Радянських Соціалістичних Республік містить досвід повного заперечення принципу поділу влади як основи формування та функціонування державної влади.

Відповідно і Конституції Української РСР 1937 р. та 1978 р., як справедливо відзначається у наукових джерелах, «...зберігали риси, властиві законодавству авторитарних держав, а саме ідеї колективізму, за яких інтереси держави та суспільства превалюють над інтересами особи; диктатури пролетаріату, яка в Конституції УРСР 1978 р. еволюціонувала в доктрину загальнонародної держави; постулату повновладдя рад, що заперечував принцип поділу державної влади» [2, 23-24].

Таким чином, в УРСР, як і в СРСР у цілому, пагувала державна концепція, відповідно до якої центром політичної системи визнавались не ради, а єдина наявна в державі партія. Система рад залишалась лише засобом управління державою в руках партійного керівництва, тим самим повністю заперечуючи можливість реалізації принципу розподілу влади в країні.

Нині носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні, відповідно до ст. 5 Конституції України, є народ [3, 4].

Закони, як нормативно-правові акти вищої юридичної сили, приймаються єдиним законодавчим органом влади — Верховною Радою України (згідно зі ст. 75 Конституції України).

Водночас слід визнати певну розбіжність між класичною моделлю теорії розподілу влади і її конституційним закріпленням у ст. 6 Конституції України, з одного боку, та чинною в Україні системою державних органів, що реалізують державну владу, з іншого боку. Певний дисонанс у належне функціонування трьох гілок влади вносить невизначений у межах теорії розподілу влади інститут Президента, який має відповідну вищу владну компетенцію.

У юридичній науці існує пропозиція щодо потреби у нормативному закріпленні в ст. 6 Конституції України, поряд з наявними гілками влади, президентської гілки, яка має належати Президенту України та його представникові в Автономній Республіці Крим [4, 69]. Така точка зору, безперечно, має право на існування і потребує спеціального предметного дослідження.

На підставі викладеного спробуємо сформулювати основні проблеми реалізації принципу розподілу влади в Україні.

1. Існування в системі здійснення державної влади не трьох (законодавча, виконавча та судова гілки влади), а чотирьох або п'ятьох суб'єктів владних прав-відносин (додатково Президент України та органи місцевого самоврядування), що не вписується в класичну трьохелементну модель принципу розподілу влади.

2. Відсутність чіткого законодавчого розмежування повноважень п'ятьох неіменуваних суб'єктів, наявність дублювання їх повноважень. Досить наочно ця проблема проявляється у випадку подвійного підпорядкування місцевих державних адміністрацій як Кабінету Міністрів України, так і Президенту України (ст.118 Конституції України) [3, 54-55].

Саме на цих проблемах слід зосередитись у процесі реалізації принципу розподілу влади в Україні.

Література:

1. Понур Ю.С. Правова демократична держава, громадянське суспільство і національна ідея: сучасні тенденції в Україні і світі // Збірник наукових праць НДІУ МОН України. – К., «Міленіум» 2004. – Т. III. – С. 494-501.
2. Кулага Е. Органи внутрішніх справ України в системі поділу державної влади / Е. Кулага // Право України.— 2004.— №9.— С.23-24.
3. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.
4. Пелих Н. Конституційні засади діяльності міліції в Україні: дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Н.Пелих.— К., 2002.— С.69.

УДК 340.116(73)(043.2)

Собкова В.В.

старший викладач

Юридичний інститут

Національний авіаційний університет, м. Київ

ПРАВОВА СИСТЕМА США: ПРАВИЛА ДЛЯ НАСЛІДУВАННЯ

Правова система Сполучених штатів Америки пройшла досить складний шлях свого розвитку та становлення. Існуюча сьогодні правова система Америки почала формуватися в XVII – XVIII ст. із виникненням на території сучасних США перших англійських поселень. Перші незалежні колонії були створені англійцями в Вірджинії (1607 р.), в Плімуті (1620 р.), в Массачусетсі (1630 р.), і Меріленді (1632 р.); колонія Нью-Йорк була заснована голландцями, стала англійською тільки в 1664 р.; колонія Пенсільванія, яка раніше належала шведам, - в 1681 році.[1; 269] Внаслідок англійської колонізації на території сучасних Сполучених штатів Америки в 1722 році було засновано 13 колоній. Англійські колоністи при формуванні власного права за основу брали звичне для себе англійське право, вони принесли з собою і